
Vergaderjaar 2012–2013

21 501-20

Europese Raad

E

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN EN DE MINISTER VAN
ECONOMISCHE ZAKEN**

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 juni 2013

Hierbij ontvangt u de antwoorden op de vragen van Uw Kamer naar aanleiding van het Nationaal Hervormingsprogramma en Stabiliteitsprogramma 2013.

De minister van Financiën,
J.R.V.A. Dijsselbloem

De minister van Economische Zaken,
H.G.J. Kamp

Vragen Eerste Kamer n.a.v. Stabiliteits- en Nationaal Hervormingsprogramma

Beantwoording vragen CDA

Vraag 1.

Het debat in Nederland zal naar de verwachting van de leden van de CDA-fractie hoogstwaarschijnlijk mede gaan over de vraag of bezuinigen nu wel het juiste antwoord is op de crisis. Daarom zouden deze leden graag de ontwikkeling van het tekort en de groei van het bbp willen weten in de periode 2008–2013 voor een aantal landen. Het betreft hier naast Nederland met name Duitsland, Frankrijk, Spanje en Italië. Zij ontvangen tevens graag voor deze landen de ontwikkeling van de overheidsuitgaven en de lastendruk in deze periode.

De Europese Commissie geeft in haar ramingen overzichten ten aanzien de gevraagde ontwikkelingen. Uit de laatste raming (Spring Forecast 2013) vallen de volgende cijfers te halen:

Nederland

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
bbp-groei	1,8	-3,7	1,6	1,0	-1,0	-0,8
EMU-saldo (% bbp)	0,5	-5,6	-5,1	-4,5	-4,1	-3,6
Overheidsuitgaven (% bbp)	46,2	51,4	51,3	49,9	50,4	50,9
Lastendruk (% bbp) ¹	39,9	38,9	39,5	39,0	NB	NB

¹ Totale inkomsten van belastingen en sociale zekerheidspremies

Duitsland

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
bbp-groei	1,1	-5,1	4,2	3,0	0,7	0,4
EMU-saldo (% bbp)	-0,1	-3,1	-4,1	-0,8	0,2	-0,2
Overheidsuitgaven (% bbp)	44,1	48,2	47,7	45,3	45,0	45,4
Lastendruk (% bbp) ¹	40,2	40,8	39,3	40,0	NB	NB

¹ Totale inkomsten van belastingen en sociale zekerheidspremies

Frankrijk

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
bbp-groei	-0,1	-3,1	1,7	1,7	0,0	-0,1
EMU-saldo (% bbp)	-3,3	-7,5	-7,1	-5,3	-4,8	-3,9
Overheidsuitgaven (% bbp)	53,3	56,8	56,5	55,9	56,6	57,2
Lastendruk (% bbp) ¹	45,0	44,1	44,5	45,9	NB	NB

¹ Totale inkomsten van belastingen en sociale zekerheidspremies

Spanje

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
bbp-groei	0,9	-3,7	-0,3	0,4	-1,4	-1,5
EMU-saldo (% bbp)	-4,5	-11,2	-9,7	-9,4	-10,6	-6,5
Overheidsuitgaven (% bbp)	41,5	46,3	46,3	45,1	47	43,3

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lastendruk (% bbp) ¹	33,9	31,6	33,1	32,4	NB	NB

¹ Totale inkomsten van belastingen en sociale zekerheidspremies

Italië

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
bbp-groei	- 1,2	- 5,5	1,7	0,4	- 2,4	- 1,3
EMU-saldo (% bbp)	- 2,7	- 5,5	- 4,5	- 3,8	- 3,0	- 2,9
Overheidsuitgaven (% bbp)	48,6	52,0	50,5	50,0	50,7	51,1
Lastendruk (% bbp) ¹	43,0	43,3	42,8	42,8	NB	NB

¹ Totale inkomsten van belastingen en sociale zekerheidspremies

Noot: De cijfers voor de BBP groei, het EMU saldo en de overheidsuitgaven komen uit de European Commission 2013 Spring Forecast. De cijfers voor de lastendruk komen uit Eurostat.

Zie voor een volledig overzicht:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2013/pdf/ee2_en.pdf

Vraag 2.

De regering stelt – terecht, naar het oordeel van de leden van de CDA-fractie – dat de begrotingsregels en het trendmatig begrotingsbeleid gehandhaafd blijven. Een van de weinige nadelen van dit systeem is dat het beleid dan vaak gaat over bezuinigen in de vorm van minder meer uitgeven. Op dit moment moet Nederland 48 miljard euro bezuinigen ten opzichte van een eerst ingeschatte groei van bijna 50 miljard euro, zo stellen de leden van de CDA-fractie. Dat is naar de mening van deze leden ingewikkeld als het gaat om de communicatie naar de burgers. Ziet de regering een oplossing voor dit probleem?

Een van de pijlers van het trendmatig begrotingsbeleid is dat de budgettaire doelstellingen worden gebaseerd op de middellange termijn ramingen van het CPB. Op basis hiervan wordt een beleidsarme groei van de uitgaven en inkomsten geraamd. Vervolgens worden de maatregelen uit het Regeerakkoord verwerkt hetgeen op totaalniveau leidt tot een neerwaartse bijstelling van de uitgavengroei. De CDA-fractie wijst er terecht op dat dit een uitlegprobleem met zich mee kan brengen. Zo kunnen tekortreducerende maatregelen de groei van de overheidsuitgaven wel inperken, terwijl over de jaren heen nog altijd sprake is van stabiliteit waarbij de overheidsuitgaven ook in reële termen niet afnemen. Kortom, bezuinigen is veelal minder meer uitgeven. Het kabinet hecht aan een goede en heldere communicatie naar de burgers toe, maar erkent ook dat het lastig is om uit te leggen dat enerzijds de uitgaven groeien en anderzijds fors wordt bezuinigd. Een van de manieren waarop het kabinet dit op dit moment probeert duidelijk te maken is hier in de Miljoenennota expliciet aandacht aan te geven. In hoofdstuk 2 van de Miljoenennota wordt dit zoals gebruikelijk gedaan via het grafisch weergeven van de jaarlijkse ontwikkeling van de uitgaven.

Vraag 3.

Bij de afspraken zoals gemaakt in het Stabieleits- en Groeipact (SGP) gaat het er om dat het begrotingstekort maximaal 3% van het bbp mag bedragen en de overheidsschuld niet groter mag zijn dan 60% van het bbp. De leden van de CDA-fractie menen zich te kunnen herinneren dat een begrotingstekort van maximaal 3% bij een groei van 3% en een inflatie van 2% op termijn leidt tot een overheidsschuld van 60%. Voor de

komende jaren zal de groei in Europa geen 3% zijn. Wordt er in de Ecofin of bij de Europese Commissie al nagedacht over nieuwe normen indien de economie inderdaad op een veel lager groeipad zal komen?

De afgelopen jaren zijn enkele essentiële en concrete stappen richting een toekomstbestendige muntunie gezet op gebieden als begrotingstoezicht en het verder ingrijpen in bevoegdheden van programmalanden. Een voorbeeld hiervan is het verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de EMU (Economische en Monetaire Unie). Dit verdrag zorgt onder meer voor een verdere versterking van de handhaving van de afspraken van het Stabiliteits- en Groeipact doordat alle eurolanden zich verplichten Commissievoorstellen en -aanbevelingen bij tekorten hoger dan 3% van het bbp over te nemen tenzij een gekwalificeerde meerderheid onder de lidstaten zich tegen een Commissievoorstel uitspreekt en een middellange termijn doelstelling (MTO) van minimaal – 0,5% moeten opnemen in nationale wetgeving. Verdere aanscherping van de 3%-tekortnorm of de schuldnorm van 60% bbp staat op dit moment niet op de politieke agenda. Het verzekeren van een strenge naleving van de huidige regels vormt de eerste inzet van het kabinet.

Vraag 4.

Op bladzijde 22 van het Stabiliteitsprogramma wordt gebruik gemaakt van gegevens van het ministerie van Financiën voor de berekening van twee scenario's. Waarom is dit niet door het Centraal Planbureau (CPB) gedaan?

De twee scenario's zijn gebaseerd op de meest recente versie van SAFFIER (het door het CPB gehanteerde model voor korte-termijnprojecties, middellange-termijnscenario's en analyses van Regeerakkoorden en beleidsopties). De uit SAFFIER verkregen scenario's worden ook wel «spoorboekjes» genoemd. Deze spoorboekjes zijn vervolgens toegepast op het basisscenario dat ook in de rest van het Stabiliteitsprogramma wordt gehanteerd; het Centraal Economisch Plan 2013 van het CPB. Beide scenario's zijn dus volledig gebaseerd op de berekeningen van het CPB.

Vraag 5.

In het Stabiliteitsprogramma wordt gesproken over een meevaller van de telecomveiling en een tegenvaller als gevolg van de recente ingreep bij SNS Reaal. Deze vallen grosso modo tegen elkaar weg, zo constateren de leden van de CDA-fractie. Bij het toestaan van de overschrijding van de 3%-norm voor Nederland door Commissaris Rehn wordt vaak gewezen op de tegenvaller als gevolg van de ingreep bij SNS. Hoe ziet de regering deze twee ontwikkelingen richting Brussel?

De Commissie heeft voor Nederland geconcludeerd dat effectief gevolg is gegeven aan de aanbevelingen in het kader van de buitensporigtekortprocedure en dat er tevens sprake is van een substantiële verslechtering van de budgettaire positie als gevolg van een zwakkere positie van de economie in vergelijking met de onderliggende aannames van de aanbevelingen onder de buitensporigtekortprocedure. Consistent met de regels van het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) voldoet Nederland hiermee aan de voorwaarden voor een herziening van de deadline om het buitensporige tekort te corrigeren.

Verder is er nog een aantal redenen te noemen waardoor Nederland in 2013 niet kan voldoen aan de 3%-norm. Zo neemt het kabinet voor 2013 al een omvangrijk pakket aan maatregelen en heeft het kabinet slechts een beperkt instrumentarium om de begroting van het lopende jaar te beïnvloeden. Ook belast de nationalisatie van SNS Reaal het EMU-saldo.

De verslechtering van het EMU-saldo door de nationalisatie van SNS Reaal komt ongeveer overeen met de verbetering van het saldo door de opbrengst van de 4G-veiling. De Europese Commissie heeft dit in de Spring Forecast 2013 ook opgenomen:

«The 2013 deficit is also influenced by a number of one-offs that cancel each other out, such as measures related to the nationalisation of SNS Reaal and the sale of mobile telephony licenses.»

Zonder de nationalisatie van SNS Reaal zou het voor Nederland makkelijker zijn geweest om in 2013 te voldoen aan de 3%-tekortnorm. Deze verslechtering is naast de verslechtering van de economische situatie in Nederland één van de meest in het oog springende redenen waarom Nederland in 2013 een slechter EMU-saldo heeft dan de gevraagde -3,0%.

Vraag 6.

Op pagina twee prijst de regering terecht de grote prestaties van Rotterdam. Hoe kijkt de regering aan tegen bepaalde geluiden uit Brussel om de groei van Rotterdam in verband met de verkeersproblemen in Europa af te remmen?

Het Kabinet zet zich voortdurend in voor eerlijke concurrentie tussen zeehavens en geeft daarbij prioriteit aan een level playing field op het gebied van de financiering van zeehavens en de aanpak van concurrentieverstorende staatssteun.

De Europese Commissie heeft een voorstel gedaan voor een kader voor toegang tot de markt voor havendiensten en financiële transparantie van havens. Zoals aangegeven in antwoord op Kamervragen⁶ van de Tweede Kamerleden Madlener en Graus (PVV) bestudeert het kabinet momenteel de voorstellen. Via de BNC-procedure wordt de Kamer uiterlijk op 14 juni 2013 geïnformeerd over de kabinetsreactie.

Vraag 7.

Hoe ver staat het met de gesprekken met pensioenfondsen en verzekeraars om hen meer in eigen land te laten investeren, zo vragen de leden van de CDA-fractie.

Het kabinet is inderdaad in gesprek met institutionele beleggers – pensioenfondsen en verzekeraars – om het verdienvermogen van de Nederlandse economie te versterken. Op 9 april is in een constructieve sfeer de tussenstand in breed verband besproken. Institutionele beleggers en het kabinet zitten op 2 juli weer om de tafel. Het lopende proces is gebaat bij een zekere mate van vertrouwelijkheid. Zodra de gesprekken tot concrete resultaten leiden zal het kabinet de Kamer informeren.

Vraag 8.

Op pagina zes wijst de regering op de grote regeldruk in een aantal sectoren, zoals de bouw.

Mede daardoor zouden deze sectoren qua ontwikkeling achterblijven bij de rest van Europa. Is de regeldruk in Nederland zoveel groter dan in de rest van Europa?

Het niveau van regeldruk internationaal vergelijken is gezien de grote verschillen in wet- en regelgeving tussen EU landen moeilijk. Wel is de bouw een voorbeeld van een sector waar regeldruk een sterke invloed

⁶ Vragen gesteld door de Tweede Kamerleden Madlener en Graus (PVV) over het bericht «EU wil meer concurrentie met haven Rotterdam» (ingezonden op 27 mei 2013).

heeft op de werking van de markt. Daarbij zijn er concrete signalen uit de genoemde sectoren dat de regeldruk in Nederland relatief hoog is.

Een verlaging van de regeldruk kan een impuls geven aan de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit in de genoemde sectoren. Het kabinet geeft met het nieuwe regeldrukprogramma⁷ – dat op 25 april aan de Tweede Kamer is aangeboden – invulling aan een meer kwalitatieve aanpak van regeldruk.

In de genoemde sectoren zal de regeldruk – op basis van een kostengeoriënteerde aanpak – samen met het bedrijfsleven nader worden onderzocht.

Beantwoording vragen PVV

Vraag 9.

De leden van de PVV-fractie constateren dat de regering institutionele beleggers meer wil betrekken bij investeringen in de Nederlandse economie. Er is veel Nederlands pensioenvermogen. Veel van dit vermogen wordt momenteel uitgezet in het buitenland. Is er een reden waarom de Nederlandse pensioenfondsen ervoor kiezen om niet méér in Nederland te beleggen?

De belangrijkste taak en bevoegdheid van institutionele beleggers als pensioenfondsen en verzekeraars is het zoeken naar de beste investeringsopties voor hun deelnemers. Daarbij dienen zij rekening te houden met de belangen van hun deelnemers en de looptijd en het karakter van hun verplichtingen. Het spreiden van beleggingen, zowel over soorten beleggingen als geografisch, zorgt ervoor dat pensioenfondsen minder vatbaar zijn voor economische schokken in delen van de (wereld-)economie.

Pensioenfondsen beleggen – om de transactiekosten te minimaliseren – bij voorkeur in fondsen of projecten van grote omvang. Deze zijn binnen Nederland niet altijd beschikbaar. Het overleg tussen kabinet en institutionele beleggers is erop gericht binnen Nederland gezamenlijk meer projecten van voldoende omvang te vinden, zodat dat het rendement van beleggers stijgt, terwijl de risico's voor de overheid niet toenemen.

Vraag 10.

De bedrijfsinvesteringen, die in 2011 nog met 10,2% groeiden, krompen in 2012 met 2,5%. Deze leden constateren dat de omslag vooral het gevolg is van afgenomen bedrijvigheid. Zijn er gegevens bekend betreffende investeringen in het buitenland? Zo ja, namen deze investeringen toe? Hoe staan deze in verhouding tot investeringen in Nederland? Indien er verschillen zijn, zijn de redenen hiervan bekend?

De binnenlandse bedrijfsinvesteringen laten in Nederland hetzelfde patroon zien als in de eurozone als geheel. Volgens de data van Eurostat groeiden de binnenlandse bedrijfsinvesteringen in Nederland in 2011 met 4,6% en krompen ze in 2012 met 5,2%.⁸ Voor de gehele eurozone groeiden de binnenlandse bedrijfsinvesteringen met 3,6% in 2011 en krompen ze in 2012 met 2,9%. De relatief grote krimp van de investeringen in Nederland in 2012 hangt waarschijnlijk deels samen met de grotere krimp van het Nederlandse bbp. In 2012 kromp de Nederlandse economie met 1%,

⁷ Programmabrief Goed Geregeld, een verantwoorde vermindering van regeldruk 2012–2017 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2012–2013, 29 362, nr. 212)

⁸ De statistieken van Eurostat en de Europese Commissie zijn hier gebruikt om een vergelijking met Nederland te trekken. Door verschillen in definitie gehanteerd door het CPB en door Eurostat, heeft Nederland iets andere cijfers bij Eurostat. Zo worden woningen bij Eurostat wel tot bedrijfsinvesteringen gerekend en bij het CPB niet

terwijl de krimp in de eurozone 0,6% was. Daarnaast bevatten de cijfers van Eurostat ook bedrijfsinvesteringen in woningen. De prijzen van woningen daalden in Nederland in 2012 harder dan gemiddeld in de eurozone. Mede hierdoor was de krimp van de binnenlandse bedrijfsinvesteringen in Nederland groter dan in de eurozone als geheel. DNB vergaart cijfers over de Nederlandse directe investeringen in het buitenland.⁹ Op basis van stroomgrootheden – die vaak een volatiel patroon laten zien – zijn de directe investeringen van Nederland in het buitenland zowel in 2011 als 2012 afgenomen.¹⁰ Ter verduidelijking zijn in onderstaande tabel zowel de stromen als de standen weergegeven van de directe buitenlandse investeringen.¹¹

	2010	2011	2012
<i>Directe buitenlandse investeringen (stromen in miljarden euro's)</i>	54,1	41,2	-17,2
<i>Directe buitenlandse investeringen (standen in miljarden euro's)</i>	715,4	756,5	739,4

Vraag 11.

In 2012 was er sprake van zowel een dalende vraag naar arbeid als een groeiende beroepsbevolking. Hierdoor is de werkloosheid opgelopen tot 5,3% van de beroepsbevolking en zal deze naar verwachting oplopen tot 6,5% in 2014. In hoeverre is het in dit verband nog verantwoord om de beroepsbevolking te laten groeien door immigratie?

In 2012 is de werkgelegenheid inderdaad licht afgenomen, terwijl het werkloosheidspercentage is toegenomen. Door de afname van werkgelegenheid is er op korte termijn minder vraag naar nieuwe werknemers. Dit betekent niet dat dit voor elke sector geldt. In specifieke sectoren is er nog steeds sprake van groei van werkgelegenheid en hebben werkgevers moeite om vacatures te vervullen.

Nederland kent met de Wet arbeid vreemdelingen (Wav) een restrictief toelatingsbeleid voor arbeidsmigranten van buiten de Europese Economische Ruimte (EER). Een tewerkstellingsvergunning kan alleen worden afgegeven als het risico op verdringing van arbeidsaanbod uit Nederland of andere EER-landen beperkt is en er geen zogenaamd prioriteitgenietend aanbod aanwezig is. Op dit moment ligt een wetsvoorstel bij de Eerste Kamer waarin de toets op prioriteitgenietend aanbod verder wordt aangescherpt.

Dit (aangescherpte) restrictieve beleid geldt niet voor alle categorieën vreemdelingen. Zo mogen vreemdelingen werken zonder tewerkstellingsvergunning wanneer het Nederlands belang hierbij gediend is. Het gaat dan bijvoorbeeld om werknemers van wie de werkzaamheden uit hun aard niet tot verdringing leiden – bijvoorbeeld vertegenwoordigers van buitenlandse bedrijven die in Nederland zijn voor zakelijke besprekingen met handelspartners – of werknemers die een bijdrage leveren aan de Nederlandse kenniseconomie. Deze laatste groep kan gebruik maken van de kennismigrantenregeling. Om haar ambities als toonaangevende kenniseconomie waar te kunnen blijven maken, wil het kabinet wervend zijn voor hoogopgeleide buitenlanders.

⁹ <http://www.statistics.dnb.nl/betalingsbalans-en-extern-vermogen/index.jsp>.

¹⁰ Cijfers op basis van DNB statistieken, stroomgrootheden.

¹¹ Cijfers op basis van DNB statistieken, de stroomgrootheden hier vermeld omvatten de transacties, wisselkoersmutaties, prijsmutaties en overige mutaties.

Gegeven dit toelatingsbeleid voor arbeidsmigranten blijft het volgens het kabinet verantwoord om de beroepsbevolking restrictief te laten groeien door arbeidsimmigratie. Wanneer arbeidsmigranten aan de toelatingsvereisten voldoen, dan is het Nederlands belang – ook onder de huidige arbeidsmarktomstandigheden – gebaat bij de toelating van deze migranten.

Vraag 12.

Door de verhoging van de AOW-leeftijd, wordt het arbeidsaanbod groter. Op welke wijze wil de regering de ouderen, die langer op de arbeidsmarkt blijven, van werk voorzien? Als de regering dwingt om mensen langer door te laten werken, is het dan niet redelijk dat de regering ook zorgt voor werk?

Omdat de AOW-leeftijd wordt verhoogd vindt het kabinet het belangrijk om er aan bij te dragen dat ouderen ook tot deze leeftijd aan het werk kunnen blijven. Het grootste deel van de oudere werknemers zal dit doen bij hun huidige werkgever en hoeven dus niet «aan werk geholpen te worden». Om ouderen te motiveren om te blijven werken komen werknemers van 61 tot 65 jaar, die tussen de 17.139 en 33.326 euro verdienen, in aanmerking voor een werkbonus.

Het kabinet heeft bijzondere aandacht voor de positie van ouderen die hun baan hebben verloren. De werkherlevingskansen voor deze groep zijn vaak beperkt. Daarom bestaan er verschillende regelingen die het aantrekkelijk maken voor werkgevers om ouderen in dienst te nemen. De werkgever kan bijvoorbeeld een premiekorting krijgen indien hij oudere uitkeringsgerechtigden in dienst neemt, waarbij onder bepaalde voorwaarden ook het ziekterisico van ouderen door de overheid kan worden overgenomen (no-riskpolis). Ook is proefplaatsing (werken met tijdelijk behoud van uitkering) onder voorwaarden mogelijk.

Naast de maatregelen die al genomen zijn, werkt het kabinet in overleg met sociale partners aan aanvullende maatregelen om ouderen aan het werk te helpen en de duurzame inzetbaarheid te vergroten, bijvoorbeeld middels de hiervoor tijdelijk beschikbare re-integratiebudgetten. Zo is er over 2013 en 2014 € 67 miljoen extra uitgetrokken voor re-integratie van oudere werklozen, het intensiveren van netwerkgroepen en organiseren van inspiratiedagen. Ook is het kabinet bereid tot cofinanciering van sectorplannen die de sociale partners opstellen, onder meer ter bevordering van de werkgelegenheid van ouderen.

Dat het kabinet het belangrijk vindt dat ouderen tot de AOW-leeftijd aan het werk kunnen blijven, betekent niet dat de overheid ook moet zorgen voor werk. Het zijn in hoofdzaak de Nederlandse bedrijven die werkgelegenheid moeten creëren. De taak van de overheid is om dit middels goed beleid te ondersteunen. Dat is precies wat dit kabinet doet.

Beantwoording vragen SP

Vraag 13.

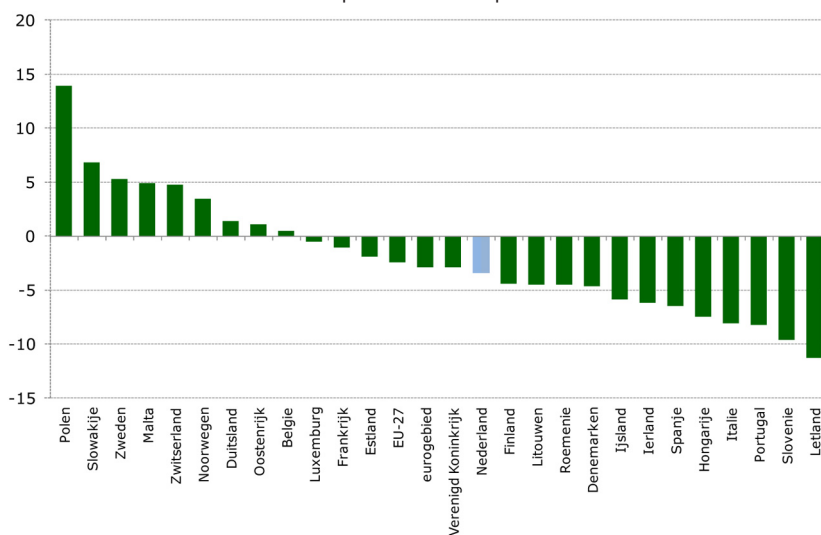
De leden van de SP-fractie hebben in dit verband drie vragen. Kan de regering aangeven welke grenswaarden betreffende (negatieve) bbp-groei en werkloosheid in 2013 en 2014 voor regering aanleiding zullen zijn om het huidige beleid om te gooien?¹² Welke andere operationeel meetbare economische uitkomsten (met specifieke variabelen en jaren) zullen de regering daartoe eventueel aanleiding geven? Of gaat de regering nooit

¹² Dat wil zeggen van gerichtheid op tekortreductie naar gerichtheid op stimulering van de economie.

haar beleid omgooien, wat ook de economische uitkomsten zullen zijn? De regering wordt verzocht de bovenstaande vragen gedetailleerd te beantwoorden onder de veronderstelling dat de EU-regels geen belemmering voor de bedoelde beleidswijziging zouden vormen.

De Nederlandse economie is na een forse krimp in 2009 en initieel herstel in een aanpassingsfase beland. Het jaarverslag van DNB beschrijft bijvoorbeeld hoe in de tweede helft van de jaren negentig en de jaren nul van deze eeuw met name de situatie op de woningmarkt onhoudbaar groeide: hypotheekschulden en huizenprijzen stegen synchroon tot grote hoogte. Sinds 2008 loopt de lucht uit het systeem – we zijn minder rijk met elkaar dan we dachten. Dit werkt door in de private bestedingen. Ook pensioenfondsen nemen op dit moment maatregelen om toekomstige verplichtingen te kunnen naleven. Deze specifieke elementen maken dat de Nederlandse economie – naast de gevolgen die we ondervinden van een lagere groei van de wereldhandel en de eurocrisis – meer te lijden heeft van de crisis dan bijvoorbeeld Duitsland waar de huizenprijzen stijgen. Ons bruto binnenlands product herstelt minder snel van de crisis en de werkloosheid loopt op. Nederland bevindt zich in dit opzicht in de middenmoot met een bbp-verlies van 3,4% ten opzichte van de piek voor de crisis (zie onderstaand figuur). Duitsland en Oostenrijk herstelden sneller dan Nederland van de crisis, landen als Finland, Denemarken en de perifere landen hebben cumulatief meer bbp-verlies.

Figuur 1. Groeiverlies ten opzichte van de piek voor de crisis. Verschil bbp-niveau 4^e kwartaal 2012 met 1^e kwartaal 2008 in procenten van bbp 1^e kwartaal 2008. Bron: eurostat.

Het kabinetsbeleid is er op gericht om de begroting op orde te brengen en via hervormingen op de arbeidsmarkt en woningmarkt te werken aan toekomstbestendige groei. Dat het bbp en de werkloosheid nu sterker oplopen dan bij de start van het kabinet werd verwacht, schetst vooral de ernst van de hierboven geschetste problematiek.

Ten aanzien van het begrotingsbeleid deelt het kabinet de mening dat van tekortreducerende maatregelen een eerste orde negatief bestedingseffect uitgaat. Tweede orde effecten zoals bijvoorbeeld het effect op de kapitaalmarktrente of minder bestedingen door ambtenaren als gevolg van de nullijn werken zowel positief als negatief uit op de ontwikkeling van het bbp en de werkloosheid. Daarenboven is de Nederlandse bbp- en werkloosheidsontwikkeling van een groot aantal andere factoren afhankelijk, zoals de internationale conjunctuur. Mede daarom hanteert het kabinet geen macro-economische grenswaarden zoals bbp-groei of

werkloosheidsontwikkeling voor het bepalen van de stand van het begrotingsbeleid.

Vraag 14.

Vervolgens vragen de leden van de SP-fractie of de regering bij het bereiken van de bedoelde grenswaarden bereid is genoemde regels op EU-niveau kordaat ter discussie te stellen. Deze regels zijn immers bedacht in een situatie waarin geen rekening werd gehouden met een crisis van de huidige omvang en nog minder met de overgang naar een depressieachtige situatie.

Antwoord: Het kabinet is van mening dat het SGP genoeg flexibiliteit biedt om specifiek naar de economische situatie van de landen te kijken. Uitstel van de deadline voor de buitensporigtekortprocedure is mogelijk volgens de afgesproken regels, namelijk vanwege de slechte economische omstandigheden. Het kabinet heeft altijd benadrukt dat het Stabiliteits- en Groeipact niet alleen strenge afspraken, maar ook uitzonderingsclausules kent. De Commissie stelt nu voor dat we deze clausules ook gaan toepassen. Voor Nederland is daarbij van belang dat procedures die hiervoor bestaan, op een correcte manier geïmplementeerd worden. Dat is nu ook het geval.